पाठः प्रायश्चित्तम् इति विकल्पः । अभिषवणचर्मणि प्रक्षाल्यादिमात्रसोमरसलाभे जलादिना तस्य वर्द्धनेन कलसमापूर्य्य द्रोणकलसपूरणं सम्पाद्यम् । सोमेऽनुलभ्यमाने यत्किञ्चिद्विगतमानीय पुनः यज्ञः । तत्र गोदानं प्रायश्चित्तम् । १२क०। सोमातिरेके आद्यादिसवनभेदे प्रायश्चित्तभेदः । दीक्षितस्य रोगे द्रोणकलसे उष्णानां शुण्ठीपिप्पल्यादीनां मध्ये येन क्षेत् तेन भिषक् चिकित्सेत् नान्येन । तस्य विधानादि । त्वरितस्यापि रोगशान्तिं यावत् प्रागुक्तिहितदेश एव वासोनान्यत्र । प्रातःसवने च तस्य मन्त्रविशेषेणाभिषेकप्रकारः । एवं दीक्षितं सर्वे ऋत्विजः सवनान्तेषु स्पृशेयुः । तत्र यजमानस्य मन्त्रभेदेन स्पर्शः । तत्र मरणे तस्य दाहविशेषं कृत्वा दीक्षितस्यास्थीनि कृष्णाजिने बद्ध्वा मृतस्यैव पत्न्यपि स्वकर्म पतिकर्म च कुर्य्यात् । पत्नीमरणेऽप्येवम् इति पक्षान्तरम् । तस्य भ्रातृादिकं नेदिष्ठिनं दीक्षयित्वा सत्रस्य समापनम् इति मतान्तरम् । स्वमते मरणे एव कर्मसमाप्तिः । उभयपक्षेऽपि । तत्र प्रायश्चित्तविधानादि ।

१४क० । उखाभरणदिने यजमानमरणे विशेषविधानप्रायश्चित्तानि । सत्रदीक्षामध्ये मरणेऽपि उक्तसोमादिकर्मान्तकरणाय दीक्षितस्य तत्कर्मफलं भवति दीक्षितस्य भ्रात्रादेरेव प्रकृतक्रतुफलप्राप्तिरिति मतान्तरम् । साग्निना नेदिष्ठिना पुत्रादिना स्वकीयेष्वग्निषु स्वकीयेन द्रव्येणानुष्ठितस्य साग्निचित्यादिक्रतोः नेदिष्ठिनएव फलं प्रकृतक्रतुफलं तु मृतयजमानस्येति स्वमतम् । तत्र उपदीक्षी स्वेष्वग्निषु नखनिकृन्तनावधि द्वादशान्तं साग्निप्रातिकं कुर्य्यात् । यद्यनाहिताग्निर्नेदिष्ठी तदा सत्रिणामेवाग्निषु करणं तत्र च वैश्वानरनिर्वापः प्रायश्चित्तम् । एकराजकयोरपर्व्वतान्तरेऽद्यन्तरे समानदेशे यजमानयोः यज्ञकरणे सोमसंसवो भवति । तथाच द्वौ यजमानौ चेत् मिथो वैरिणौ समकाले एकस्मिन् देशे, गिरिनद्यादिव्यवधानं विना यागार्थं सोममेककालं सुनुतः तदा समेत्य सवनात् संसव इत्युच्यते । तत्र सर्व्वं कर्म सत्वरं कार्यम् । परयज्ञापेक्षया स्वयज्ञे संस्थाधिक्यमिच्छन् सत्वरं सर्वं कार्य्यं कुर्य्यात् । तद्विधानादि । भिन्नदेशकालादौ पर्व्वताद्यन्तरे प्रीतौ च न संसव । ति भेदः । संसवविषयएव होत्रादिभिस्सहसद्यमरणकामैः कर्त्तव्यकर्मविशेषविधानम् । यथा होत्रा होतुः अध्वर्युणाऽध्वर्योः यजमानेन यजमानस्येत्यादिरूपेण मरणमिच्छता तत्कर्म कार्यम् । अथ यज्ञः एकदिनरथगस्यदेशे परस्परद्वेषे भवति अन्यतरस्य द्वेषाभावे उक्तदेशतोदूरत्वेच न सम्भवति । उक्तानामेकतरेण तथानुष्ठिते एकतरस्य मरणे । स्वस्वयज्ञान्तर्गता अध्वर्य्वादयः तदीयकर्म्मशेषं स्मरणपूर्व्वकं कुर्युः न वरणान्तरमपेक्ष्यते । सोमादिदाहे प्रतिनिधिना कर्म समापयेयुः । पञ्चगोदानं दत्त्वा यज्ञसमापनम् । द्वादश्या रात्रेः प्राक् तथाभूते दोषे पुनर्यज्ञारम्भः उत्तरन्तु पञ्चगोदानमात्रदक्षिणा प्रायश्चित्तमिति मतान्तरम् । ब्रह्मणएव विहितकर्माधिकारात् अनादेशे सर्व्वत्र प्रायश्चित्तहोमे तस्यैवाधिकारः । अब्रह्मके तु अग्निहोत्रादौ यजमानाधिकारः इत्युक्तं प्राक् ।

२६ अ० ६क० कण्डिकाः प्रवर्ग्योपयोगिमहावीरसम्भरणकर्मप्रतिपादिकाः । यथा मृत्पिण्डसञ्चयं वल्मीकलोष्टं शूकरोत्खातां मृत्तिकां पूतिकालताविशेषं गवेधुकाः (जलसन्निहितमहाटणजानि शुक्लानि फलानि) इत्येतान् सम्भारान् प्राक्संस्थान् उदक्संस्थान् वा कृत्वा कृष्णाजिनम् वक्ष्यमाणलक्षणम्, अग्निम् (कुद्दालम्) उत्तरतोनिदध्यात् । तेषामादाननिधानादिमन्त्राः । मृच्चात्र अतिचिक्कणा भाण्डादिनिर्माणयोग्या कुम्भकारसंस्कृतैव गृह्यते । तथाभूतमृदः कृष्णाजिने उत्तरतोनिधानम् । दक्षिणतस्य कृष्णाजिने वल्मीकलोष्टस्य । कृष्णाजिनं परिस्तृत्य पञ्चारत्निप्रमाणं समचतुरस्रं भूभागं प्राग्द्वारं कृत्वा सप्त भूसंस्कारान् कृत्वा सिकतोपकिरणे परिष्टते उक्तस्थाने कृष्णाजिनस्थान् सम्भारान् निदध्यात् । उल्लेखने जलैरभ्युक्षणे सम्भारैः संसर्गे च मन्त्राः । ततोऽध्वर्युः गवेधुका अजापयश्च पृथक् निधाय वल्मीकलोष्टादिभिः सह मृत्पिण्डं मिश्रयेत् । ततो महावीरं कार्यम् । तत्स्वरूपं प्रादेशमात्रमूर्द्ध्वमासेचनवन्तं (गर्त्तवन्तम्) मध्यदेशे सङ्कुचितमेखलम् (उलूखलवत् सुटिग्रहणयोग्यम्) । मेखलाया ऊर्द्ध्वं त्र्यङ्गुलम् (प्रादेशमात्रस्योपरिभागे त्र्यङ्गुलम्) परिशेष्य ततोऽधस्तात् मेखला कार्या । "मखस्य शिर" इति मन्त्रेण निष्पन्नमहावीरस्मर्गनम् । अनेनैव मन्त्रेण तदादानमपीत्येके । एवमितरौ महावीरौ कुर्य्यात् । अभिमर्शनानन्तर सर्वेषां भूमौ निधानम् । स्रुङ्मुखाकृतौ पिन्वने (दोहनपात्रे) रौहिणकपाले वक्ष्यमाणपुराडाशकपाले वर्त्तुले सर्व्वसमीपे भूमौ निधाय । उपशायाम् (तदवशिष्टं सृदम्) प्रायश्चित्तार्थं निदध्यात् । "मखाय त्वेति मन्त्रेण"